

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ MIGRACIJOS DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS

2023-04-24 Nr. 4D-2023/1-73
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. sausio 24 d. gavo X skundą dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymo dėl pilietybės suteikimo nagrinėjimu.

2. Pareiškėjas skunde (toliau – Skundas) nurodo:

2.1. 2021 m. kovo mėnesį Pareiškėjas išlaikė lietuvių kalbos ir Konstitucijos pagrindų egzaminą ir kreipėsi į Migracijos departamentą dėl Lietuvos pilietybės suteikimo.

2.2. Migracijos departamentas raštu informavo, kad jis turi pateikti Uzbekistano ambasados išduotą teistumo / neteistumo pažymą. Šios pažymos Pareiškėjas laukė keletą mėnesių, o kai jau turėjo visus nurodytus dokumentus, juos iš karto pateikė Migracijos departamentui.

2.3. Migracijos departamentas po 8 mėnesių nuo dokumentų pateikimo atsiuntė raštą, kad dar trūksta pažymos iš Rusijos ambasados. Rusijos ambasada pažymą rengė 1,5 mėnesio, gautą pažymą Pareiškėjas vėl pateikė Migracijos departamentui.

2.4. Praėjus 4 mėnesiams nuo paskutinių dokumentų pateikimo Pareiškėjas gavo Migracijos departamento raštą, kad prašymo nagrinėjimo procedūra yra atidėta, nes reikia vėl pateikti pažymą iš Rusijos ambasados apie jo teistumą / neteistumą, taip pat reikia pateikti naują Uzbekistano ambasados pažymą, nes ankstesnė nebegalioja, bei pateikti dar kitus dokumentus.

2.5. Pareiškėjas nesupranta, kodėl tiek ilgai užtruko prašymo nagrinėjimo procedūra ir kodėl visus dokumentus turi pateikti iš naujo.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023-02-02 raštu Nr. 4D-2023/1-73/3D-266 kreipėsi į Migracijos departamentą, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierė 2023-02-15 gavo Migracijos departamento raštą Nr. 10K-1759, kuriuo paaiškinama:

„Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas),

kuris galiojo Pareiškėjo prašymo dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka pateikimo metu, 10 punkte numatyta, jog Migracijos departamentas, prieš teikdamas prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta, natūralizacijos tvarka ar Lietuvos Respublikos pilietybės gražinimo ir prie jų pridėtus dokumentus svarstyti Pilietybės reikalų komisijai, siekdamas nustatyti, ar nėra Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 22 straipsnio 1–4 punktuose nurodytų aplinkybių, atlieka Aprašo 10.1–10.6 papunkčiuose nurodytus patikrinimus. Migracijos departamentas, gavęs Pareiškėjo prašymą ir atlikęs nurodytus patikrinimus, 2021 m. spalio 7 d. perdavė Pareiškėjo prašymą Pilietybės reikalų komisijai. Taigi, nuo 2021 m. spalio 7 d. Pareiškėjo prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka nagrinėja ir į Pareiškėją dėl papildomų dokumentų pateikimo kreipėsi Pilietybės reikalų komisija, o ne Migracijos departamentas.

Pažymėtina, kad Aprašo 17 punkte nustatyta, jog prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta tvarka, natūralizacijos tvarka ar dėl Lietuvos Respublikos pilietybės gražinimo ir prie jų pridedami dokumentai turi būti parengti ir pateikti svarstyti Pilietybės reikalų komisijai ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo atitinkamo prašymo gavimo Migracijos departamente dienos. Taigi, Pareiškėjo prašymas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka buvo perduotas nagrinėti Pilietybės reikalų komisijai per teisės aktuose nustatytus terminus.“

5. Seimo kontrolierė 2023-04-06 raštu Nr. 4D-2023/1-73/3D-776 kreipėsi į Pilietybės reikalų komisijos pirmininką, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierė 2023-04-21 gavo Pilietybės reikalų komisijos raštą Nr. (8D-1164)-2D-1317, kuriuo paaiškinama:

5.1. „Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 21 punktą Lietuvos Respublikos Prezidentas įstatymo nustatyta tvarka teikia Lietuvos Respublikos pilietybę. Šiuos įgaliojimus tinkamai įgyvendinti Respublikos Prezidentui padeda Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme numatyta Pilietybės reikalų komisija (toliau – ir Komisija) – Respublikos Prezidento patariamoji institucija, padedanti jam spręsti pilietybės klausimus (Pilietybės įstatymo 31 straipsnio 2 dalis). [...] Komisija, būdama Respublikos Prezidento patariamoji institucija, padedanti jam spręsti pilietybės klausimus, preliminariai nagrinėdama prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo ir teikdama Respublikos Prezidentui siūlymus šiuo klausimu, be kita ko, turi pareigą padėti Respublikos Prezidentui apsispręsti, ar Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas konkrečiam asmeniui atitinka Lietuvos Respublikos interesus.

Pažymėtina, kad Respublikos Prezidentas gali priimti sprendimus suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę tik tuo atveju, jei šis klausimas buvo preliminariai apsvarstytas Komisijoje ir yra Komisijos siūlymas Respublikos Prezidentui dėl asmens pateikto Pagal Pilietybės įstatymo 33 straipsnio 4 punktą Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija (Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos) (toliau – Migracijos departamentas) rengia ir teikia asmenų dokumentus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, išsaugojimo ar gražinimo svarstyti Pilietybės reikalų komisijai.

Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Pilietybės įstatymo 13 straipsnyje (šiuo metu galiojančio Pilietybės įstatymo 22 straipsnyje) įtvirtintas teisinis reguliavimas reiškia, kad dar iki Respublikos Prezidentui išleidžiant dekretą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo visais atvejais turi būti patikrinta ir įsitikinta, kad nėra Pilietybės įstatymo 13 straipsnyje (šiuo metu galiojančio Pilietybės įstatymo 22 straipsnyje) nurodytų aplinkybių, dėl kurių Lietuvos Respublikos pilietybę asmenims neteikiama; konstatuoti faktą, kad tokių aplinkybių nėra, – tai iš Pilietybės įstatymo 13 straipsnio (šiuo metu galiojančio Pilietybės įstatymo 22 straipsnio) kylanti pareiga, kuri tenka pilietybės suteikimo dokumentus rengiančioms institucijoms; tačiau, nors minėta pareiga tenka pilietybės suteikimo dokumentus rengiančioms institucijoms, tai nereiškia, kad Respublikos Prezidentas neturi pareigos pareikalauti iš pilietybės dokumentus rengiančių institucijų (jų pareigūnų)

patvirtinimo, kad nėra tokių aplinkybių, dėl kurių Lietuvos Respublikos pilietybė negali būti teikiama, – tuo Respublikos Prezidentas turi įsitikinti dar prieš išleisdamas dekretą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo (2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).“

5.2. „Migracijos departamente X (toliau – Pareiškėjas) prašymas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo pagal Pilietybės įstatymo 19 straipsnio 1 dalį gautas 2021 m. rugpjūčio 3 d. Kartu su prašymu buvo pateikta Uzbekistano kompetentingos institucijos išduota pažyma, patvirtinanti kad šioje valstybėje asmuo buvo (nebuvo) baustas laisvės atėmimo bausme už tyčinį nusikaltimą (toliau – Uzbekistano teistumo/neteistumo pažyma) ir analogiška pažyma iš Lietuvos Respublikos. Atkreipiame dėmesį, kad pagal Vyriausybės 2013 m. balandžio 3 d. nutarimu Nr. 280 patvirtinto Dokumentų, susijusių su Lietuvos Respublikos pilietybe, teikimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 13.4 punktą įgaliotas Migracijos departamento valstybės tarnautojas ar darbuotojas, priimančias prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės arba pranešimą ir prie jų pridedamus dokumentus, asmeniui žodžiu paaiškina, kad Pilietybės reikalų komisija ir Migracijos departamentas turi teisę pareikalauti iš asmens pateikti šioms institucijoms papildomus dokumentus, patvirtinančius Pilietybės įstatyme nurodytas aplinkybes, ir (ar) patikslinti duomenis.

Pilietybės reikalų komisijai Pareiškėjo prašymas buvo perduotas 2021 m. spalio 7 d. Atkreipiame dėmesį, kad Migracijos departamentas nepraleido 3 mėnesių termino perduoti prašymą svarstyti Pilietybės reikalų komisijai“.

5.3. „Papildomai informuojame, kad, atsižvelgiant į tai, kad Komisija yra sudaryta iš įvairių institucijų atstovų, Komisijos posėdžiai įprastai yra rengiami kas 2–3 mėnesius arba rečiau, o vasaros laikotarpiu įprastai posėdžiai nėra rengiami. Viename Komisijos posėdyje yra nagrinėjama apie 100 prašymų.“

5.4. „Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos valstybės tarnautojas, atliekantis Komisijos aptarnavimo funkciją (toliau – Kanceliarijos valstybės tarnautojas), kaip tai numatyta Respublikos Prezidento 2011 m. rugsėjo 6 d. dekretu Nr. 1K-812 patvirtinto Pilietybės reikalų komisijos reglamento (toliau – Komisijos reglamentas) 5 punkte, įprasta eilės tvarka (pagal prašymų gavimo Komisijoje datą) preliminariai patikrina, ar asmuo atitinka Pilietybės įstatyme nustatytus reikalavimus, kad jam galėtų būti suteikta Lietuvos Respublikos pilietybė, ar pateikė visus reikalingus dokumentus. Atliekant preliminarią patikrą, ar asmuo atitinka formalius įstatymo nustatytus reikalavimus ir ar Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas konkrečiam asmeniui atitinka Lietuvos Respublikos interesus, dėl informacijos apie asmenį užklausias Valstybės saugumo departamentas, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, esant poreikiui – kitos valstybės ir savivaldybių institucijos. Surinkus visą reikiamą informaciją, aprašius prašymo trūkumus, trūkstantis dokumentus, tai, kokios informacijos trūksta, kitas diskutuotinas aplinkybes, konkretaus asmens prašymas ir su prašymu pateikta ir kita gauta informacija nagrinėjama Komisijos posėdyje.

Pagal Komisijos reglamento 20 punktą asmenų prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, grąžinimo ir išsaugojimo turi būti išnagrinėti Komisijoje ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo visų reikalingų dokumentų gavimo dienos; jeigu yra aplinkybių, trukdančių patenkinti asmens prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, grąžinimo ar išsaugojimo, reikia papildomų dokumentų bei paaiškinimų pilietybės klausimui spręsti, apie tai gali būti raštu informuojama pilietybės dokumentus rengusi institucija, įstaiga ar asmuo, kad pašalintų trūkumus (kol bus pašalinti trūkumai, asmenų prašymų nagrinėjimo terminas sustabdomas). Laikantis nurodyto termino, Pareiškėjo prašymas buvo nagrinėjamas 2022 m. kovo 31 d. Komisijos posėdyje. Posėdyje nustatius, kad Pareiškėjas nepateikė Rusijos federacijos kompetentingos institucijos išduotos pažymos, patvirtinančios, kad šioje valstybėje asmuo buvo (nebuvo) baustas laisvės atėmimo bausme už tyčinį nusikaltimą (toliau – Rusijos federacijos teistumo/neteistumo pažyma), o tokią pareigą turėjo, nes, kaip pats nurodė savo prašyme, Rusijos federacijoje jis gyveno iki atvykdamas į Lietuvos Respubliką [...], Komisija Pareiškėjo prašymo svarstymą atidėjo iki kol Pareiškėjas pateiks tokią pažymą arba pateiks paaiškinimą, kodėl pažymos pateikti negali.

Po Komisijos posėdžio 2022 m. balandžio 11 d. Pareiškėjas buvo informuotas apie tai, kad turi pateikti trūkstamą dokumentą. Iki kito Komisijos posėdžio, kuris vyko 2022 m. gegužės 19 d., Pareiškėjas Rusijos federacijos teistumo/neteistumo pažymos nepateikė, todėl jo prašymas nagrinėjamas nebuvo.

Kaip vėliau paaiškėjo, Pareiškėjas į Lietuvos migracijos informacinę sistemą (toliau – MIGRIS) 2022 m. birželio 21 d. buvo įkėlęs prašomą Rusijos federacijos teistumo/neteistumo pažymą. 2022 m. rugsėjo 23 d. Kanceliarijos valstybės tarnautojas, nematydamas sistemoje MIGRIS įkeltos pažymos, todėl nežinodamas, kad Pareiškėjas jau buvo minėtą pažymą pateikęs, dar kartą žinute per sistemą paprašė ją pateikti (sistemoje MIGRIS yra žyma, kad Pareiškėjas žinutę perskaitė). Pareiškėjas į prašymą nieko neatsakė, neinformavo, kad jau yra pateikęs pažymą.

Šiame kontekste norime pažymėti, kad 2022 m. pavasarį Komisiją aptarnaujantys Kanceliarijos valstybės tarnautojai pradėjo dirbti su sistema MIGRIS, kuri, ypač darbo pradžioje, sklandžiai neveikė, buvo nuolat susiduriama su sistemos trikdžiais, nematoma visa reikalinga informacija. Darbo pradžioje buvo nuolat kreipiamasi į Migracijos departamentą dėl sistemos trikdžių, prašoma tikslinti informaciją, informuojama apie tai, kad ne visa informacija yra matoma Kanceliarijos valstybės tarnautojams. Dėl šios priežasties, kaip minėta, Kanceliarijos valstybės tarnautojas, nežinodamas, kad į MIGRIS Pareiškėjas jau yra įkėlęs prašomą pažymą, dar kartą jos paprašė.

Kadangi Pareiškėjas į 2022 m. rugsėjo 23 d. prašymą nieko neatsakė, niekaip nebendravo su Kanceliarijos valstybės tarnautoju, 2023 m. sausio 23 d. dar kartą buvo bandoma susisiekti su Pareiškėju per sistemą MIGRIS, tačiau atsakymo vėl nesulaukta (sistemoje MIGRIS yra žyma, kad Pareiškėjas žinutę perskaitė).

Tik pripažinus, kad pateikti naujas pažymas Pareiškėjo buvo prašoma per klaidą ir 2023 m. vasario 14 d. pranešus, kad jų pateikti nereikia, Pareiškėjas pradėjo bendrauti su Kanceliarijos valstybės tarnautoju“.

5.5. „[...] prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės priima įgaliotas Migracijos departamento valstybės tarnautojas ar pareigūnas. Pagal Aprašo 15 punktą prašymas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės Migracijos departamente nepriimamas, žodžiu paaiškinus nepriėmimo priežastį ir suteikus reikiamą informaciją, be kita ko, dėl to, kad prie prašymo pateikiami ne visi reikiami Aprašo 7 punkte nurodyti duomenys ir (ar) dokumentai (15.1 punktas). Be to, pagal Komisijos reglamento 25 punktą institucijos ir įstaigos, per kurias pagal Pilietybės įstatymą asmenys paduoda Respublikos Prezidentui prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, prieš pateikdamos Respublikos Prezidentui tokius asmenų prašymus, įvertina, ar prašymą teikiantis asmuo pateikė visus reikalingus dokumentus. Atsižvelgiant į tai, Pilietybės reikalų komisija negali atsakyti, kodėl iš karto nebuvo prašoma Pareiškėjo pateikti Rusijos federacijos teistumo/neteistumo pažymos (nors prašyme pareiškėjas buvo nurodęs, kad prieš atvykdamas į Lietuvos Respubliką gyveno Rusijoje) ir kodėl Pareiškėjo prašymas, neturint šios pažymos, buvo perduotas Respublikos Prezidentui.“

5.6. „[...] pažymime, kad, kaip jau buvo minėta, dėl sistemos MIGRIS veikimo nesklaidumų, Kanceliarijos valstybės tarnautojas, nežinodamas, kad Pareiškėjas jau 2022 m. birželio 21 d. buvo įkėlęs prašomą Rusijos federacijos teistumo/neteistumo pažymą, prieš kiekvieną Komisijos posėdį, t. y. 2022 m. rugsėjo 23 d. ir, nesulaukęs atsakymo, 2023 m. sausio 23 d. pakartotinai prašė Pareiškėjo pateikti trūkstamus dokumentus.

Paaiškinant, kodėl 2023 m. sausio 23 d. buvo prašoma dar kartą pateikti Uzbekistano teistumo/neteistumo pažymą, kurią Pareiškėjas buvo pateikęs kartu su pirminiu prašymu, pažymime, kad nesant teisinio reglamentavimo, Komisijoje buvo susiklosčiusi praktika praėjus 1 metams nuo pažymų išdavimo, prašyti asmenis šias pažymas atnaujinti.

Pasikeitus Komisijos sudėčiai, siekiant asmenims sumažinti administracinę naštą, šios praktikos buvo atsisakyta tais atvejais, kai pateikiama teistumo/neteistumo pažyma iš valstybės, kurioje asmuo jau nebegyvena. Atsižvelgiant į tai, ir pripažinus padarytą klaidą, Pareiškėjui 2023 m.

vasario 14 d. buvo išsiųstas pranešimas, kad naujos pažymos pateikti nereikia (nuo šios dienos Pareiškėjas pradėjo bendradarbiauti su Kanceliarijos valstybės tarnautoju ir aktyviai domėtis jo prašymo nagrinėjimo eiga ir ar nereikia pateikti dar kokių nors papildomų dokumentų).“

5.7. „[...] informuojame, kad 2023 m. vasario 24 d. Komisijos posėdyje buvo priimtas sprendimas rekomenduoti Respublikos Prezidentui suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę Pareiškėjui. Įvertinęs Komisijos rekomendaciją, visas Pareiškėją apibūdinančias aplinkybes ir tai, ar Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas Pareiškėjui atitinka Lietuvos Respublikos interesus, Respublikos Prezidentas 2023 m. balandžio 18 d. dekretu priėmė sprendimą Pareiškėjui suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę.“

5.8. „Pažymime, kad Pareiškėjo nebendradarbiavimas su Kanceliarijos valstybės tarnautoju ir nesidomėjimas jo prašymo nagrinėjimo eiga iš dalies lėmė, kad Pareiškėjo prašymo nagrinėjimas Komisijoje užtruko. Jeigu Pareiškėjas būtų atsakęs į 2022 m. rugsėjo 23 d. užklausą (kurią jis perskaitė tą pačią dieną) apie Rusijos federacijos teistumo/neteistumo pažymą ir informavęs, kad neseniai buvo ją pateikęs, minėtų nesklandumų nagrinėjant Pareiškėjo prašymą būtų išvengta. [...] Pareiškėjui buvo siųsti iš viso 5 pranešimai ir visus juos sistemos MIGRIS duomenimis Pareiškėjas yra perskaitęs:

2022 m. balandžio 11 d. (po Komisijos posėdžio), 2022 m. rugsėjo 23 d. (prieš 2022 spalio 19 d. Komisijos posėdį), 2023 m. sausio 23 d., 2023 m. vasario 14 d., 2023 m. vasario 23 d. (prieš 2023 m. vasario 24 d. Komisijos posėdį). Informacija apie jų turinį buvo pateikta aukščiau (susirašinėjimas pridedamas).“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAI) 3 straipsnis:

„Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs [...]; 13) vieno langelio. Šis principas reiškia, kad asmeniui informacija suteikiama, prašymas ar skundas priimamas ir atsakymas į juos pateikiamas vienoje darbo vietoje. Prašymą ar skundą nagrinėja ir informaciją iš savo administracijos padalinių, pavaldžių subjektų, prireikus – ir iš kitų viešojo administravimo subjektų gauna pats prašymą ar skundą nagrinėjantis ir administracinį sprendimą priimančias viešojo administravimo subjektas, neįpareigodamas tai atlikti prašymą ar skundą padavusio asmens.“

7. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo (toliau ir – Įstatymas) (akto redakcija, galiojusi nuo 2021-01-01 iki 2022-01-28):

31 straipsnis – „1. Pilietybės reikalų komisiją sudaro ir jos reglamentą tvirtina Respublikos Prezidentas. 2. Pilietybės reikalų komisija yra Respublikos Prezidento patariamoji institucija, padedanti jam spręsti pilietybės klausimus. 3. Pilietybės reikalų komisija: 1) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka, supaprastinta tvarka ir išimties tvarka ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais; 2) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo ir grąžinimo ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais; 3) raštu praneša pareiškėjams, kurių prašymai dėl pilietybės suteikimo, grąžinimo ar išsaugojimo netenkinami, ir nurodo atsisakymo tenkinti prašymą motyvus. 4. Pilietybės reikalų komisijos siūlymai Respublikos Prezidento nesaisto.“

33 *straipsnis* – „Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija: [...] 4) rengia ir teikia asmenų dokumentus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, išsaugojimo ar grąžinimo svarstyti Pilietybės reikalų komisijai“.

8. *Lietuvos Respublikos pilietybės dokumentų rengimo tvarkos aprašo* (toliau – Aprašas), patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 3 d. nutarimu Nr. 280 (akto redakcija, galiojusi nuo 2019-07-01 iki 2021-09-24):

3 *punktas* – „Prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atkūrimo (aprašo 1 priedas), atsisakymo (aprašo 2 priedas), grąžinimo (aprašo 3 priedas), suteikimo natūralizacijos (aprašo 4 priedas) ar supaprastinta tvarka (aprašo 5 priedas), prašymai dėl vaikų Lietuvos Respublikos pilietybės, taip pat pranešimai paduodami tiesiogiai atvykus į Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas), per įgaliotą asmenį ar kitą atstovą (toliau – atstovas), taip pat elektroniniais ryšiais, o į Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos (toliau – konsulinė įstaiga) – tiesiogiai atvykus arba elektroniniais ryšiais.“

10 *punktas* – „Migracijos departamentas, prieš teikdamas prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta, natūralizacijos tvarka ar Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimo ir prie jų pridėtus dokumentus svarstyti Pilietybės reikalų komisijai, siekdamas nustatyti, ar nėra Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 22 straipsnio 1–4 punktuose nurodytų aplinkybių:

10.1. išsiunčia paklausimą Informatikos ir ryšių departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentui;

10.2. patikrina duomenis apie asmenį Užsieniečių registre;

10.3. patikrina duomenis apie asmenį, išskyrus tokį asmenį, kuris jau turi išduotą dokumentą, patvirtinantį teisę nuolat gyventi Lietuvoje, ieškomų asmenų, neatpažintų lavonų ir nežinomų bejėgių asmenų žinybiniame registre, Prevencinių poveikio priemonių taikymo registre ir Administracinių nusižengimų registre; jeigu nustato, kad yra šiame papunktyje nurodytų duomenų apie asmenį, išsiunčia Policijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas) paklausimą, ar asmens gyvenimas Lietuvoje gali grėsti viešajai tvarkai;

10.4. patikrina duomenis apie asmenį Interpolo generalinio sekretoriato duomenų bazėje, ar nepaskelbta asmens tarptautinė paieška; jeigu nustato, kad paskelbta asmens tarptautinė paieška, išsiunčia Policijos departamentui pranešimą apie pateiktą prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta, natūralizacijos tvarka ar Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimo;

10.5. patikrina duomenis apie asmenį, išskyrus asmenį, kuris jau turi išduotą dokumentą, patvirtinantį teisę nuolat gyventi Lietuvoje, Lietuvos nacionalinėje antrosios kartos Šengeno informacinėje sistemoje, ar kita Šengeno valstybė pagal 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1987/2006 dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo (OL 2006 L 381, p. 4) 24 straipsnį nėra pateikusi perspėjimo dėl draudimo užsieniečiui atvykti ar apsigyventi; jeigu nustato, kad kita Šengeno valstybė yra pateikusi perspėjimą dėl draudimo užsieniečiui atvykti ar apsigyventi, Policijos departamentui išsiunčia paklausimą dėl duomenų apie asmenį, dėl kurio pateiktas šis perspėjimas, tikrinimo;

10.6. patikrina, ar asmuo pateikė užsienio valstybės, kurioje iki atvykimo į Lietuvą asmuo gyveno arba šiuo metu gyvena, kompetentingos institucijos išduotą pažymą, patvirtinančią, kad šioje valstybėje asmuo buvo (nebuvo) baustas laisvės atėmimo bausme už tyčinį nusikaltimą.“

17 *punktas* – „Prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta, natūralizacijos tvarka ar dėl Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimo ir prie jų pridėdami dokumentai turi būti parengti ir pateikti svarstyti Pilietybės reikalų komisijai ne vėliau kaip per 3

mėnesius nuo atitinkamo prašymo gavimo Migracijos departamente dienos.“

9. *Pilietybės reikalų komisijos reglamento* (toliau – Reglamentas), patvirtinto Respublikos Prezidento 2011 m. rugsėjo 6 d. dekretu Nr. 1K-812:

6 punktas – „Komisija:

1) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 18 ir 19 straipsnius ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais;

2) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 20 straipsnį ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais;

3) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta tvarka pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 10 straipsnį ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais;

4) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės grąžinimo pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 21 straipsnį ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais;

5) preliminariai nagrinėja prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 91 straipsnį ir teikia Respublikos Prezidentui siūlymus šiais klausimais.“

20 punktas – „Asmenų prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, grąžinimo ir išsaugojimo turi būti išnagrinėti Komisijoje ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo visų reikalingų dokumentų gavimo dienos. Jeigu yra aplinkybių, trukdančių patenkinti asmens prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, grąžinimo ar išsaugojimo, reikia papildomų dokumentų bei paaiškinimų pilietybės klausimui spręsti, apie tai gali būti raštu informuojama pilietybės dokumentus rengusi institucija, įstaiga ar asmuo, kad pašalintų trūkumus (kol bus pašalinti trūkumai, asmenų prašymų nagrinėjimo terminas sustabdomas).“

25 punktas – „Institucijos ir įstaigos, per kurias pagal Pilietybės įstatymą asmenys paduoda Respublikos Prezidentui prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo arba grąžinimo, prieš pateikdamos Respublikos Prezidentui tokius asmenų prašymus įvertina, ar prašymą teikiantis asmuo atitinka Pilietybės įstatyme keliamus reikalavimus, ar pateikti visi reikalingi dokumentai.“

10. *Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai*, patvirtintų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2000 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 388:

1 punktas – „Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [...] yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kurios paskirtis – įgyvendinti valstybės politiką migracijos srityje“.

10 punktas – „Migracijos departamentas, siekdamas jam nustatyto veiklos tikslo, atlieka šias funkcijas: [...] 10.34. nagrinėja asmenų prašymus, pranešimus ir skundus, priima sprendimus dėl juose keliamų klausimų; [...]“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

11. *Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas* (toliau – LVAT), be kita ko, yra konstatavęs:

11.1. „[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą [...]. Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje,

apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. [...] [...] kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.)“ (žr. 2012 m. kovo 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A502-1605/2012).“

11.2. 2013 m. gruodžio 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A520-2473/2013 konstatuojama, kad valstybės institucijos turi veikti kaip *bonus pater familias*, t. y. apdairiai ir rūpestingai“.

Tyrimo išvados

12. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolierei pranešė, kad kreipėsi į Migracijos departamentą dėl Lietuvos pilietybės suteikimo, pateikė visus prašomus dokumentus, tačiau po 8 mėnesių nuo dokumentų pateikimo gavo pranešimą, kad trūksta dar vienos pažymos. Pareiškėjas gavo prašomą pažymą, pateikė ją Migracijos departamentui, o po 4 mėnesių gavo raštą, kad prašymo nagrinėjimo procedūra yra atidėta, nes reikia vėl pateikti jau anksčiau teiktas pažymas, kurios nebegalioja.

13. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2021 m. rugpjūčio 3 d. Migracijos departamentui pateikė prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo. Kartu su prašymu buvo pateikta Uzbekistano kompetentingos institucijos išduota Pareiškėjo teistumo / neteistumo pažyma ir analogiška pažyma iš Lietuvos Respublikos. Migracijos departamentas 2021 m. spalio 7 d. Pareiškėjo prašymą perdavė Pilietybės reikalų komisijai.

Pareiškėjo prašymas Komisijos posėdyje buvo nagrinėjamas 2022 m. kovo 31 d. Posėdyje nustačius, kad Pareiškėjas nepateikė Rusijos Federacijos kompetentingos institucijos išduotos teistumo / neteistumo pažymos, o tokią pažymą pateikti turėjo, nes gyveno Rusijos Federacijoje, Komisija Pareiškėjo prašymo svarstymą atidėjo iki kol Pareiškėjas pateiks tokią pažymą arba pateiks paaiškinimą, kodėl pažymos pateikti negali. Pareiškėjas 2022 m. balandžio 11 d. buvo informuotas apie tai, kad turi pateikti trūkstamą dokumentą. Iki kito Komisijos posėdžio, kuris vyko 2022 m. gegužės 19 d., Pareiškėjas Rusijos Federacijos teistumo / neteistumo pažymos nepateikė, todėl jo prašymas nebuvo nagrinėjamas.

Pareiškėjas 2022 m. birželio 21 d. įkėlė prašomą Rusijos Federacijos teistumo / neteistumo pažymą per MIGRIS sistemą, tačiau dėl MIGRIS sistemos trikdžių Komisija šios pažymos nematė ir pakartotinai per MIGRIS kreipėsi į Pareiškėją. Pareiškėjas jokios informacijos Komisijai nepateikė, todėl jo prašymas nebuvo svarstomas ir 2022 m. rugsėjo 23 d. posėdyje. Komisija 2023 m. sausio 23 d. dar kartą kreipėsi į Pareiškėją, prašydama iš naujo pateikti jau pateiktą Uzbekistano teistumo / neteistumo pažymą, tačiau 2023 m. vasario 14 d. Pareiškėjas buvo informuotas, kad naujų pažymų buvo prašoma per klaidą ir jų pateikti nereikia.

Komisijos posėdyje 2023 m. vasario 24 d. buvo priimtas sprendimas rekomenduoti Respublikos Prezidentui suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę Pareiškėjui ir Respublikos Prezidentas 2023 m. balandžio 18 d. dekretu priėmė sprendimą Pareiškėjui suteikti Lietuvos Respublikos pilietybę.

14. Įstatyme numatyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija rengia ir teikia asmenų dokumentus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, išsaugojimo ar grąžinimo svarstyti Pilietybės reikalų komisijai. Šiuo atveju Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota

institucija yra Migracijos departamentas.

Vadovaujantis Aprašo nuostatomis, Migracijos departamentas, prieš teikdamas prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta, natūralizacijos tvarka ir prie jų pridėtus dokumentus svarstyti Pilietybės reikalų komisijai, be kitos teisės aktuose nustatytos informacijos ir duomenų patikrinimų, turi patikrinti, ar asmuo pateikė užsienio valstybės, kurioje iki atvykimo į Lietuvos Respubliką asmuo gyveno arba šiuo metu gyvena, kompetentingos institucijos išduotą pažymą, patvirtinančią, kad šioje valstybėje asmuo buvo (nebuvo) baustas laisvės atėmimo bausme už tyčinį nusikaltimą.

Reglamente taip pat numatyta, kad institucijos ir įstaigos, per kurias pagal Pilietybės įstatymą asmenys paduoda Respublikos Prezidentui prašymus dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo arba gražinimo, prieš pateikdamos Respublikos Prezidentui tokius asmenų prašymus, įvertina, ar prašymą teikiantis asmuo atitinka Pilietybės įstatyme keliamus reikalavimus, ar pateikti visi reikalingi dokumentai.

Prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo supaprastinta, natūralizacijos tvarka ir prie jų pridėti dokumentai turi būti parengti ir pateikti svarstyti Pilietybės reikalų komisijai ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo atitinkamo prašymo gavimo Migracijos departamente dienos.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Migracijos departamentas Pareiškėjo prašymą ir dokumentus Pilietybės reikalų komisijai pateikė per 3 mėnesius nuo prašymo gavimo dienos, tačiau prašymą Migracijos departamentas priėmė nepatikrinęs visos informacijos ir nepaprašęs Pareiškėjo kartu su Uzbekistano teistumo / neteistumo pažyma pateikti ir Rusijos Federacijos teistumo / neteistumo pažymos. Pilietybės reikalų komisijai išsiaiškinus, kad trūksta dokumentų, kurie yra būtini sprendžiant pilietybės suteikimo klausimą, teko papildomai kreiptis į Pareiškėją dėl reikiamos informacijos gavimo.

Pabrėžtina, kad Migracijos departamentas visais atvejais turėtų veikti apdairiai ir rūpestingai. Šiuo tiriamu atveju teisės aktuose nustatytos pareigos neatlikimas sukėlė ne tik neigiamus išgyvenimus Pareiškėjui, bet ir apsunkino Pilietybės reikalų komisijos darbą bei užvilkinio pilietybės suteikimo procesą.

15. Reglamento 20 punkte numatyta, kad asmenų prašymai dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, gražinimo ir išsaugojimo turi būti išnagrinėti Komisijoje ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo visų reikalingų dokumentų gavimo dienos. Jeigu yra aplinkybių, trukdančių patenkinti asmens prašymą dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo, gražinimo ar išsaugojimo, reikia papildomų dokumentų bei paaiškinimų pilietybės klausimui spręsti, apie tai gali būti raštu informuojama pilietybės dokumentus rengusi institucija, įstaiga ar asmuo, kad pašalintų trūkumus (kol bus pašalinti trūkumai, asmenų prašymų nagrinėjimo terminas sustabdomas).

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Migracijos departamentas Pilietybės reikalų komisijai pateikė Pareiškėjo prašymą, tačiau nepateikė visų reikiamų dokumentų, todėl Pilietybės reikalų komisiją aptarnaujantis valstybės tarnautojas kreipėsi į Pareiškėją dėl trūkstamos pažymos pateikimo. Pareiškėjas pažymą pateikė per MIGRIS, tačiau, kaip Seimo kontrolierei nurodoma Pilietybės reikalų komisijos rašte, MIGRIS sistemos darbo pradžia nebuvo sklandi, institucijos susidurdavo su įvairiais trikdžiais, Lietuvos Prezidentūros kanceliarija negalėdavo matyti šioje sistemoje pateiktų dokumentų, o Pareiškėjas su atsakingu valstybės tarnautoju iš pradžių nebendradarbiavo, todėl jo prašymo nagrinėjimo procedūra užsitęsė ilgą laiką. Šiuo metu sistemos problemos išspręstos, o Pareiškėjo prašymas išnagrinėtas ir jam suteikta Lietuvos pilietybė.

16. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Migracijos departamentas, nagrinėdamas Pareiškėjo prašymą dėl pilietybės suteikimo, neveikė apdairiai bei rūpestingai, nesilaikė teisės aktuose numatytos procedūros prašymo priėmimo stadijos metu, nepatikrino, ar visi reikiami dokumentai yra pateikti, ir Pilietybės reikalų komisijai perdavė prašymą, neturėdamas visos būtinos informacijos, todėl Skundas pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

17. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareigūnų veiksmų, susijusių su prašymo dėl pilietybės suteikimo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

18. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorei rekomenduoja** imtis priemonių, kad Migracijos departamentas, vertindamas pareiškėjų prašymus dėl pilietybės suteikimo ir jų pateiktus dokumentus, prašymų priėmimo stadijos metu veiktų itin apdairiai, rūpestingai ir patikrintų visą būtiną pateikti informaciją, kad nesusidarytų prielaidos ypač ilgam prašymų dėl pilietybės suteikimo nagrinėjimo procesui.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė